

Nieuwjaarskaart van de *Société Royale d'Histoire Naturelle*, 1856
Lith. S. Van Doorselaere naar een ontwerp van E. Syts
S.A.G., P/DZD/152

Beestig Gent

Culturele en wetenschappelijke aspecten van de Gentse dierentuin

Vanaf de tweede helft van de negentiende eeuw had ook de stad Gent haar stadsdierentuin, een prestigeproject gedragen door de stedelijke burgerij. Het mag ons niet verwonderen dat de dierentuin juist in deze periode werd opgericht. De stad Gent had net een turbulent decennium achter de rug. Gedurende de jaren 40 was er immers sprake van een economische crisis en tal van woekerende epidemieën. Aan het begin van de jaren 50 was het tij echter gekeerd: de industriële ontwikkelingen zetten zich onverminderd voort, er was economische welvaart en het liberale stadsbestuur stond

open voor allerlei initiatieven die de aantrekkelijkheid van de stad vergrootten.

Dierentuinen zijn geen natuurverschijnselen; ze worden door de mens gecreëerd en vormen de bron voor twee typen van informatie: culturele en wetenschappelijke. Voor eerst zullen we de culturele component bespreken, vervolgens kort de wetenschappelijke.

De Gentse dierentuin werd in 1851 opgericht en kreeg de naam *Maatschappij voor Natuurlijke Historie*. Ze had haar oprichting te danken aan enkele gegoede burgers met interesse voor biologie.

De inwoners van Gent wilden niet onderdoen voor die van Antwerpen en Brussel, die respectievelijk in 1843 en in 1851 een zoo openden. Iedere stad die haar provinciale karakter wilde overstijgen had immers nood aan een *zoölogie* op haar grondgebied. Ook werd het als niet meer dan rechtvaardig beschouwd dat men in een universiteitsstad een dierentuin bezat.

Net zoals in Antwerpen werd in Gent eerst een commissie samengesteld die instond voor de organisatie van het dagelijks bestuur van het

Vervolg op pagina 2

dierenpark. Deze commissie was verantwoordelijk voor de aankoop van de gronden en voor het verzamelen van inschrijvingen om zo het nodige kapitaal bijeen te krijgen voor de eigenlijke oprichting van het park. De Gentse maatschappij had het geluk zich binnen de stadsmuren te kunnen vestigen, dit in tegenstelling tot de Antwerpse zoo. De gronden waarop het park werd aangelegd, bevonden zich tussen de Opperschelde en het Zuidstation en waren in de volksmond bekend als de Muinkmeersen. Op zijn hoogtepunt besloeg de Gentse dierentuin een oppervlakte van 5ha 42a en 37ca, dit is ongeveer de oppervlakte van acht voetbalvelden. Ter vergelijking: de Antwerpse dierentuin was 10ha groot.

Tot het park werden principiële leden van de maatschappij in het bezit van een abonnement toegelaten, allemaal betere burgers, evenals de officieren van het Gentse garnizoen. Al snel echter kregen de liefdadigheidsinstellingen en de educatieve instellingen van de stad Gent ook privileges. In 1857 werd, in navolging van de dierentuin van Amsterdam, besloten om werklieden en dienstpersoneel de dierentuin te laten bezoeken op de voormiddagen van zon- en feestdagen. In de loop van de jaren kregen ook plattelandsbewoners, soldaten en staatsambtenaren toegang. Met dit beleid was Gent de eerste tuin in België die de zogenoemde lagere klassen toeliet. De plannen voor de Gentse dierentuin werden getekend door stadsarchitect en lid van de *Maatschappij voor Natuurlijke Historie*, Adolphe Pauli. De uitvoering ervan startte in 1851. Er werden voorlopige kooien gebouwd

Nieuwjaarskaart van de *Société Royale d'Histoire Naturelle*, 1892. Lith. N. Heins naar een ontwerp van C. Canepeel. S.A.G., P/DZD/5

en de watervoorzieningen voor de verscheidene dierenverblijven en vijvers in het park werden geïnstalleerd. Kort daarop opende het park zijn deuren. Naast het tonen van dieren werden tal van andere activiteiten georganiseerd, zoals concerten en tentoonstellingen met daaraan gekoppelde prijskampen. De leden van de zoölogische maatschappij zorgden niet enkel voor de organisatie van deze tentoonstellingen met prijskamp, ze participeerden er ook aan. Het was niet de bedoeling van deze exposities om de mooiste dieren van het park tentoon te stellen, wel konden kwekers van pluimvee, konijnen, schapen en runderen daar hun kunnen tonen. Gezien het tijds kader waren

bijna alle dieren die in de collectie opgenomen werden opmerkelijk en vreemd, dit geheel in de lijn van de verwachtingen van de bezoekers. In de beginjaren van de maatschappij lag de klemtoon vooral op siervogels, daarnaast waren ook de graseters en dan in het bijzonder het Barbaryschaap sterk vertegenwoordigd. Uiteraard waren er ook verscheidene exotische dieren te bewonderen: leeuwen, een poema, schildpadden, gieren, een gordeldier, lama's, zehonden en de trots van de Gentse dierentuin, een olifant. Op een beperkt niveau droeg de Gentse dierentuin ook bij tot het wetenschappelijk onderzoek. In het park werden verschillende projecten ter

verbetering van de landbouw op het getouw gezet. Zo trachtte men met behulp van een machine viseieren te laten uitkomen. Dit experiment werd met succes bekroond en droeg dus bij tot de kennis met betrekking tot de visteelt. Daarnaast werden ook voegeieren machinaal uitgebroed. De dierentuin zette zich ook in voor het acclimatiseren van uitheemse schapen en geiten die van enig nut zouden kunnen zijn voor landbouw en nijverheid. De *Gazette van Gent* prees de gunstige voortplantingsresultaten die in de zoo bereikt werden en wees op het grote belang hiervan voor de landbouw en de dierkunde. Naast deze semi-wetenschappelijke projecten kunnen we ook een duidelijke link vaststellen tussen de Gentse dierentuin en de universiteit. Door het ter beschikking stellen van skeletten van zoogdieren en van grote vogels, droeg de dierentuin bij tot het wetenschappelijk onderzoek. Daarnaast leverde de zoo ook tal van cavia's aan universitaire laboratoria.

Vanaf het jaar 1896 had de maatschappij te kampen met een daling van haar ledenaantal. Deze tendens kon niet meer worden gekeerd en dit leidde tot de ontbinding van de *Maatschappij voor Natuurlijke Historie*. Waarschijnlijk hebben de verandering in het patroon van vrijetijdsbesteding en de beperkte wetenschappelijke uitbouw tot haar ondergang bijgedragen. De burgers gingen aan het einde van de negentiende eeuw hun ontspanning zoeken in bioscopen en ook het kusttoerisme kende een enorme bloei. In 1903 sloot de Gentse dierentuin zijn poorten.

Freya Annemans

Beste lezer

De zomervakantie is voorbij, het leven herneemt zijn gewone gang en meteen gaat opnieuw het ontspanningsleven van start: verenigingen allerhande halen hun leden uit hun zomerlethargie, het filmseizoen herbegint, concertzalen openen hun deuren en sportclubs doen hun best om atleten klaar te stomen voor een medaille. Vandaag de dag is het aanbod op het vlak van ontspanning en vermaak nagenoeg onuitputtelijk, maar ook vroeger wist de Gentenaar zich te vermaken. Onze Gentse dierentuin, louter amusement of ook met een wetenschappelijke dimensie? Vrouwelijk naakt in het Circus aan de Lammerstraat? Buffalo Bill op een paard van vlees en bloed dat het opneemt tegen een stalen ros in de velodroom? We krijgen het allemaal te lezen in dit nieuwe nummer van *ArchiefLink*, gewijd aan 'amusement'.

En nu we het hebben over vermaak is het meteen de ideale gelegenheid om onze volgende opendeurdag van zondag 26 oktober aan te kondigen. Die dag leggen we even onze gewone activiteiten stil om de bezoeker een kijkje achter de schermen te bieden.

U weet het: wij organiseren dit evenement niet alleen om u te vermaken! De centrale gedachte achter dit initiatief is het werven van fondsen voor de restauratie van een waardevol stukje erfgoed. Jaarlijks wordt een ander document uitgekozen. Vanaf dit jaar wordt de chartercollectie aangepakt en we krijgen ook steun van de Koning Boudewijnstichting.

Dit is ook het tweede jaar op rij dat wij de nadruk leggen op de prachtige kaart van Jacques Horenbault uit 1619. Een tentoonstelling, een publicatie en een lezing illustreren het grote belang van deze kaart voor onze Gentse geschiedenis. Stadsarcheologe Marie Christine Laleman vertelt u meer bijzonderheden in Link.

In een poging om het nuttige aan het aangename te koppelen, wordt het sponsorproject, zoals alle vorige jaren, omkaderd door een aantal nevenactiviteiten, waarin ieder zijn gading vindt: een boekenstand, rondleidingen die de werking van het stadsarchief illustreren, de stand waarin de rol van de vriendenkring onder de loep genomen wordt, een kinderatelier en uiteraard het cafetaria, gezellig trefpunt voor de 'Vrienden van het Archief'.

Veel amusement!

Valérie Meillander

Het Gentse 'Nieuw Circus'

Veel circuskenneren zijn het erover eens: Gent is dé stad in België waar circusgeschiedenis werd geschreven. Eén plek staat centraal in deze roemrijke geschiedenis: het *Nieuw Circus*. Gelegen aan de rand van de uitgangsbuurt aan het Zuid en de circuswijk was het tussen 1895 en 1944 één van de belangrijkste spektakelzalen van deze stad. Het werd gebouwd tijdens de hoogdagen van het circusleven in Gent en werd alomt geroemd als 'het mooiste circusgebouw in Europa'. Bovendien is het uniek dat Gent twee circusgebouwen heeft gekend. De naam *Nieuw Circus* verwijst dan ook naar het oudere circusgebouw *De Drie Sleutels* dat in 1879 werd geopend. De geschiedenis van het *Nieuw Circus* illustreert heel wat facetten van het circusverleden.

Circusmagie in steen

Vandaag kennen we vooral de circustent waarmee wordt rond-

gereisd. Het chapiteau kwam in Europa pas op het einde van de negentiende eeuw in gebruik. Tot dan speelden circussen in openlucht, in tijdelijke houten barakken of nam het circus zijn intrek in bestaande gebouwen, zoals maneges en operahuizen. Dit gaf aanleiding tot het optrekken van permanente stenen circusgebouwen.

De wortels van het moderne circus liggen in Londen en Parijs. Zodra acts van verschillende disciplines werden samengebracht in één programma op eenzelfde plaats in een ronde piste, spreekt men van circus. De eerste circusvoorstelling, waarbij paardendressuur werd afgewisseld met acts van clowns en acrobaten werd geleid door de Brit Philippe Astley (1742-1814). Geleidelijk concipieerde Astley een constructie om de acts in op te voeren, maar in 1838 ontwierp architect Hittorff (1792-1867) een circusgebouw in Parijs dat in heel Europa werd nagevolgd. De constructie van

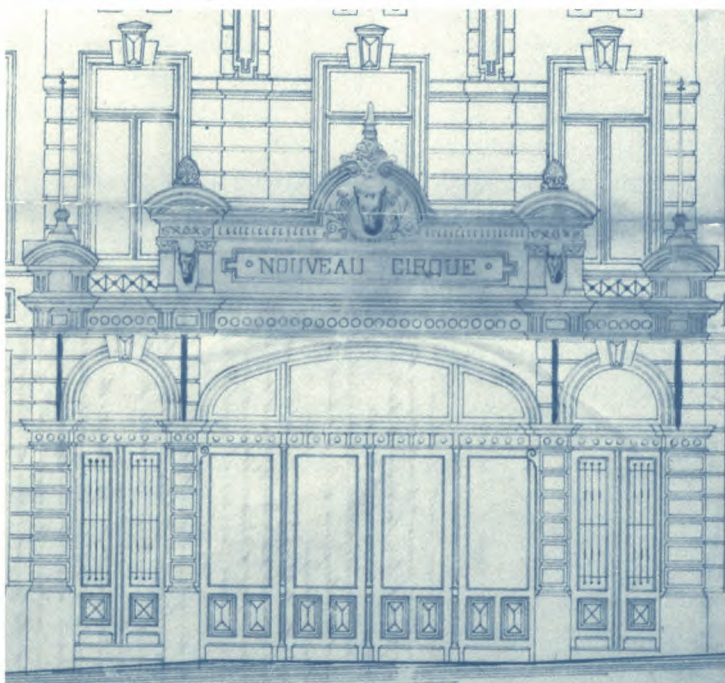
dit *Cirque des Champs-Élysées* was bepalend voor de verdere circusarchitectuur: een echte centraalbouw met een voor die tijd geavanceerde overkapping – ingenieus, licht, gedragen door een geraamte in gietijzer. Eind negentiende eeuw werden diverse circusgebouwen in Europa gebouwd, schatplichtig aan deze Parijse voorloper. Ook de Belgische circusgebouwen zijn geïnspireerd door de ideeën van Hittorff.

België kende ooit zes circusgebouwen, waarvan slechts twee in Vlaanderen. Naast Gent, stond er ook een wintercircus in Brussel, Verviers, Luik, Charleroi en Antwerpen. Al deze gebouwen waren hetzelfde lot beschoren: verdwenen, verkommerd of volledig verbouwd. Enkel het *Koninklijk Circus* in Brussel fungeert nog als spektakelzaal, maar het oorspronkelijke gebouw werd in 1953 grondig verbouwd. Ook het Gentse circusgebouw kreeg vanaf 1947 een andere bestemming, waarbij het gebouw en de inrichting nagenoeg volledig werden ontmanteld. Vandaag herinneren slechts de structuur van het gebouw, het dakgedeelte en de paardenstallen nog aan de oorspronkelijke functie.

Het Nieuw Circus

In 1893 gaf de *Cercle Equestre Gantois*, de Gentse ruitersmaatschappij, de opdracht tot de bouw van een wintercircus aan architect Emile De Weerd. Het gebouw verrees in 1894 op een terrein tussen de Sint-Pietersnieuwstraat, de Lammerstraat en de Kleine Huidevettershoek of de huidige Platteberg. Voorheen stond op dit terrein de ka-toenfabriek Van de Kerckhove,

Plan van de gevelopstand van het Nieuw Circus, 1894
S.A.G., Atlas Goetghebuer L 27/30

die in 1878 volledig door een brand werd vernield.

Het *Nieuw Circus* had een giet-ijzeren skeletstructuur die was opgevuld met bakstenen. De gevels aan de straatkanten werden bepleisterd en witgeschilderd. In het laagste gedeelte aan de Kleine Huidevettershoek werden de stallingen en de manege van de *Cercle Equestre* ondergebracht. In de stallingen was plaats voor 120 paarden en 12 wilde dieren. Naast de stallingen was er ook een uitgebreide accommodatie, zoals een zaadmakery, een opslagruimte, een machinekamer en een kolenopslagplaats met kachelruimte. Het circusgebouw had drie ingangen. De hoofdingang aan de Sint-Pietersnieuwstraat leidde naar de loges en de eerste klas, voorbehouden aan de goeude klasse. Een tweede ingang in de Lammerstraat leidde naar de galerij en het paradijs, de goedkoopste zitjes. Deze ingang is vandaag opengesteld. In de Lammerstraat was ook een derde ingang, rechtstreeks naar de paardenrenbaan. In de piste werden circusvoorstellingen georganiseerd, maar er was ook een majestueuze theater-scène. Het wintercircus werd in 1913, na een sluiting voor verbeteringswerken heropend onder de naam *Gent Palace*. Door het uitbreken van WO I werden er echter nagenoeg geen spektakels opgevoerd tot in 1919. In 1920 teisterde een zware brand het *Nieuw Circus*. De schade was enorm, enkel de buitenmuren werden gered. Van het oorspronkelijke interieur van architect De Weerd is niets overgebleven. Drie jaar later werd de heropbouw van het *Nieuw Circus* aangevat. De leiding was in handen van architect Ledoux (1866-1935), die ook de Minardschouwburg had heringericht. Dit vernieuwde *Nieuw Circus* was nog imponanter. Grootse technische innovaties zoals geluidsbeheersing, brandwerende elementen, centrale verwarming, bijzondere licht- en geluidsinstallaties en

Nouveau Cirque de Gand - Revue féerie - The 10 Walker's Girls - Ballerines Anglaises

Prentkaart van de *Revue féerie* met de 10 Walker's Girls – *Ballerines Anglaises* in het Nieuw Circus, niet gedateerd S.A.G., Collectie Storme

elektriciteit werden in het gebouw geïntegreerd. Ook de capaciteit van de zaal was enorm: in totaal konden 3400 mensen in de zaal. Het vernieuwde *Nieuw Circus* werd in de toenmalige pers alom geprezen als 'mooiste circus van Europa'. Grote internationale circussen waren er graag te gast en wereldwijd vermaarde artiesten waren vol lof over deze spektakelzaal.

Spektakel in het Nieuw Circus

Op 21 februari 1895 werd het *Nieuw Circus* ingehuldigd met een groots liefdadigheidsfeest, en enkele dagen later, op 10 maart 1895 verzorgde Circus E. Wulff er de eerste voorstelling. Sindsdien werden er geregeld circusspektakels opgevoerd. Naast circusvoorstellingen werden in deze spektakelruimte ook variété, revue, operette en cinemavoortellingen gebracht. In 1896 maakte Gent er voor het eerst kennis met het medium film. Tijdens WO I werden er nagenoeg geen voorstellingen verzorgd. Veel artiesten verbleven echter in Gent en samen creëerden ze de revue *Barnum te Gent*, die in 1917 in het *Nieuw Circus* werd opgevoerd. Deze revue was een verwijzing naar *Barnum & Bailey*, het grootste circus ter wereld dat tweemaal in Gent te gast was (1901 en 1963). In het vernieuwde *Nieuw Circus* werden na 1924 heel wat spectaculaire acts opge-

voerd. Het befaamde Duitse *Circus Busch* bracht er in 1933 het *Circus onder water*, waarvoor de piste werd gevuld met 500 000 liter water. Door het grote succes werd dit in 1936 nog grootser herhaald. De meest legendarische revue die er werd opgevoerd was *Un Soir d'Oubli* van de Parijse regisseur Jean Valmi in 1937. Voor deze revue waren 500 kostuums nodig, maar deze voorstelling raakte echter vooral bekend voor de eerste vrouwelijke naaktscène op het podium in Gent. Dit leidde tot een heuse controverse in de pers en lokte steeds volle zalen. Korte tijd na deze legendarische voorstelling werd in 1939 het gebouw verkocht. Tijdens WO II verzorgde *Circus De Jonghe* in 1943 in het reeds verkommerde circus een reeks voorstellingen. Door het grote succes werd dit in het voorjaar van 1944 herhaald. Meteen is dit de laatste circusvoorstelling die er werd opgevoerd.

In 1947 verbouwde de nieuwe eigenaar Mahy het prestigieuze gebouw tot garage. In 1978 sloot ook de garage en werd het gebouw een opslagplaats en restauratieplaats voor oldtimers. Bovendien werd het complex een beschermd stadsgezicht. Sindsdien verkeert het geheel in een vervallen toestand, maar wie er eens is binnen geweest, wordt geraakt door de bijzondere sfeer die het uitademt.

Els Veraverbeke

De Gentse Velodroom (1892-1894)

Van 'foule nombreuse et avide' naar 'léthargie puissante'

Dat het wielrennen in Europese katholieke streken sinds zijn ontstaan een grote populariteit kent, is geen geheim. Voor Vlaanderen is dat niet anders. Toch is de kennis van de wielergeschiedenis vaak verrassend schraal. Hier volgt een summier schets van de Gentse velodroom, in een periode waarin er van de mythe van de onbehouwen en karaktervolle *Flandrien*, ontstaan kort na 1900 in het zog van Cyriel Van Hauwaert, nog geen sprake was.

De liefde voor de fiets, tot in de twintigste eeuw de *vélocipède* genoemd, kende een woelige evolutie. In het begin van de negentiende eeuw vormde de *hoge bicycle* een alternatief voor de paardensport. Het avontuurlijke toestel met het enorme

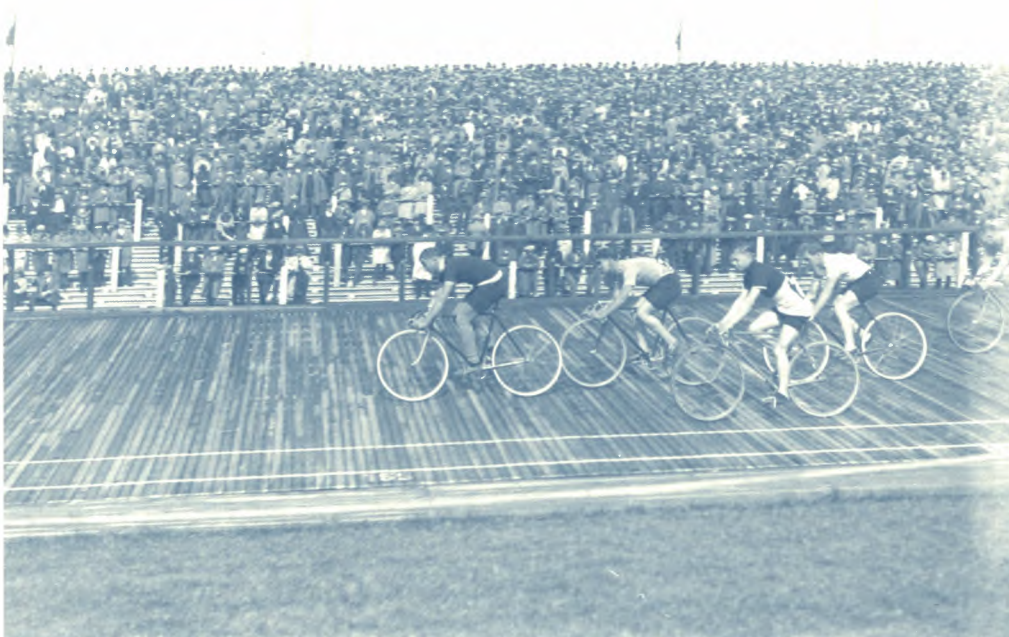
grote voorwiel kon de adel evenwel niet echt bekoren en voor de arbeiders was het tuig eenvoudigweg te duur. In 1869 kende het wielrennen een korte bloei: in Gent en ook elders in Vlaanderen werden er voor het eerst echte wegwedstrijden georganiseerd, de *boulevard races*. Deze sport verloor evenwel snel aan populariteit wegens het onpraktische karakter ervan.

Engelse uitvindingen als de luchtband en de aandrijving van het achterwiel met een ketting maakten fietsen vanaf de jaren tachtig van de negentiende eeuw comfortabel. Dit resulteerde in het type fiets dat we vandaag kennen, indertijd toepasselijk *safety type* genoemd. Een heropleving van de wielersport bleef niet uit: in Gent kwam de verkoop van rijwielen rond 1890 goed op

gang. Er werden overdekte velodrooms aangelegd, vaak niks anders dan paardenmaneges, om de bourgeoisie het fietsen aan te leren. Het wielrennen bleef ook nu voorbehouden voor de meer goeden.

Vanaf 1887 ondernam de *Vélocé Club Gantois* geregeld stappen bij het stadsbestuur om subsidies los te krijgen voor het organiseren van wedstrijden of het aanleggen van een piste, aanvankelijk veelal een afgesloten stuk weg of een cirkelvormig plein. In 1892, in navolging van andere grote wielercentra van het land, zoals Luik, Brussel en Antwerpen, werd een piste op privé-initiatief opgetrokken, de *Vélodrome Gantois* of *Gentsche Vélodroom*, in de tuinen van de Bijloke

Foto van de velodroom
S.A.G., Collectie Pieters, nr. 2185

aan de Godshuizenlaan. Er werd een *Société du Velodrome Gantois* opgericht, met als beheerders de heren Choisy, Graaf de Hemptinne, Grovermans en Schepens. Het terrein omvatte een oppervlakte van 1 hectare, 58 are, 21 centiare en werd voor negen jaar gehuurd bij de *Commissie voor Burgerlijke Godshuizen*, tegen een jaarlijkse pacht van 1.582,10 frank. De Gentse architect Adrien Ledoux ontwierp een piste van 320m binnenlengte, 370m buitenlengte, die werd geconstrueerd tegen een kostprijs van 22.310 frank. De oppervlakte van de piste werd uitgevoerd in gewapend beton, met hoge bochten (een kostprijs van ruim 4,10 frank/m²). De velodroom had een tribune met 300 plaatsen en in het midden van de piste was er ruimte voor een fanfare of het publiek.

Op 18 juli 1892, op kermis-
maandag van de Gentse
feesten, vond de ope-
ningsmeeting plaats. Mooie
opkomsten en degelijk
spektakel in de eerste maan-
den konden echter het ge-
brek aan vedetten en inter-
nationaal cachet niet verber-
gen. De Gentenaar Gustave
Stragier en het geslacht van
Gendt, Belgische helden als
Houben, Gaudy of Protin en
enkele buitenlanders konden
af en toe de pijn verzachten.
Zo reed in maart 1895 de
Amerikaan *Buffalo Bill*, op
rondreis in Europa, er tegen
de renner Stragier, de eerste
te paard, de tweede op zijn
stalen ros.

Intussen echter was de
Gentse wielermaatschap-
pij failliet gegaan. De eerste
tekenen van verval waren
al begin 1894 aan het licht
gekomen. In januari nam
secretaris Georges Choisy
ontslag als bestuurder en
werd de *Société* een minder
gedreven naamloze maat-
schappij met een nieuw

— **Match Cody.** — De sterke schutter die thans voorstellingen geeft in den Cirk Lenka, is zooals men weet een even behendig ruiter als schutter. Herhaaldelijk reeds heeft hij zich met wielrijders gemeten, laatst nog te Brussel.
Hij heeft nu op den velodroom alhier een match aangegaan tegen den gunstig gekenden afstandsruider Gustaaf Stragiers; de inzet is bepaald op 2000 frank. De match zal gereden worden zaterdag en zondag telkens om 3 ure, den eersten dag een uur, den tweeden dag twee; de winner is deze die in de drie uren den grootsten afstand aflegt.
Cody mag beschikken over 10 paarden; Stragiers mag veranderen van machien zooveel als hij wil, doch moet rijden zonder gangmakers.

Krantenartikel in de *Gazette van Gent* van 28 maart 1895
S.A.G., KRANT/GVG/152

bestuur. Zonder de grote
bezieler Choisy, vroeger zelf
een verdienstelijk renner,
was het voortbestaan van de
velodroom twijfelachtig, ook
al omdat de organisatie voor
de wedstrijd van 20 mei 1894
gebruik had gemaakt van
fictieve inschrijvingen van
publiekstrekkingen. Sommige
wedstrijden werden aan wan-
delsnelheid afgewerkt en er
waren nauwelijks lokale ve-
detten. Zoiets deed het ima-
go van de velodroom weinig
goeds. Het aantrekken van
bekende buitenlanders deed
het tij niet keren. Met een
negatieve financiële balans,
met een schuld van 26.400
frank, werd de piste op
1 januari 1895 te koop en te
huur gesteld. Na het aflopen
van het pachtcontract in 1901
werd de hele installatie ge-
sloopt: het definitieve einde
van de Gentse wielersbaan.

Veel wielerspistes sloten hun
deuren in deze periode,
waarin de meeste elitaire
rijders verveeld geraakten en
hun amusement in de nieuwe
auto- en vliegsport zochten.
Rijwielen werden goedko-
per, de rijwieltaks daalde en
minder gegoeden konden er
een huren of zich een twee-
dehandsfiets aanschaffen.
Ook werd het monotone pis-
tewielrennen door het weg-
wielrennen vervangen. Het
elitaire karakter van het fiet-
sen ebde weg en dat zorgde
voor de popularisering van
de fiets als voertuig.

Pieter De Reu

Een nieuwe publicatie van De Zwarte Doos: Van walsites en speelhoven. Het Vrije van Gent bij Jacques Horenbault (1619)

De schilderskaart die Jacques Horenbault in 1619 vervaardigde, behoort tot de belangrijke stadsgezichten die Gent in haar iconografische en cartografische verzamelingen bewaart. Een conflict over de Rietgracht die het Vrije of het stedelijke rechtsgebied afbakende, vormde de aanleiding om het met bastions omringde Gent en het omgevende buitengebied gedetailleerd in beeld te brengen. Horenbault, telg uit een bekende familie van kaartmakers, paste de wetenschappelijke technieken toe, die in de zestiende eeuw algemeen gangbaar werden. Toch bleef ook hij trouw aan de traditie van de oudere panoramische gezichten, bijvoorbeeld bij de overvloedige decoratie.

In het gebied rond de stad vallen de walsites op. Rond dit thema werd de schilderskaart van 1619 verder ontleed. De 65 walsites werden in een inventaris opgenomen. Ze werden alle gelokaliseerd in de stad van vandaag. De schilderskaart toont de toestand in het begin van de zeventiende eeuw, maar de meeste sites zijn veel ouder. Deze inventaris, aangevuld met archeologische waarnemingen en gegevens uit geschreven bronnen, vormt een aanzet voor meer diepgaande studie van dit nog weinig bekende Gent. Tevens kan het een beheersinstrument zijn voor het behoud en het onderzoek van wat tot op heden bewaard bleef. De eerste resultaten leiden naar landheren, ontginningen, vroegere middeleeuwse voorgangers, laatmiddeleeuwse buitenhuizen, bouwtechnieken, *maisons de plaisance* en zoveel andere onderwerpen die de blik op Gent en haar geschiedenis vernieuwen.

Uitgave Stadsarchief Gent, met Leen Charles, Marie Christine Laleman, Daniel Lievois en Peter Steurbaut als auteurs, rijkelijk geïllustreerd (281 afb.), 240 pagina's, vanaf 23 oktober 2008 te koop in De Zwarte Doos en de Stadswinkel tegen 20 €.

colofon

@rchieflink is de driemaandelijkse nieuwsbrief van 't Archief. Gent on Files, een ondersteunende vzw voor het Stadsarchief van Gent

Het abonnement is begrepen in de lidmaatschapsbijdrage: 15 euro individuele leden, 18 euro gezin, 25 euro steunende leden en 250 euro ereleden.

Een los nummer kost 5 euro.

Rekeningnummer: 000-3252077-55

Adres GOF

p.a. De Zwarte Doos Stadsarchief,
Dulle-Grietlaan 12, 9050 Gentbrugge
Tel (09)266 57 60
E-mail stadsarchief@gent.be
Website: www.archieflink.centerall.com

Coördinatie en eindredactie

Valérie Meillander
Christine Duthoit

Verantwoordelijke uitgever

Griet Maréchal, Visserij 11,
9000 Gent

ISSN - nummer: 1376-2966

Foto's:

Storm Calle, tenzij anders vermeld.

Vormgeving

Évé Grafica - Erika Vanderstockt,
Gent, GSM: 0486/51.78.88

Druk

J. Verbeke, Gent

Inhoud

• Beestig Gent	1
• Edito	3
• Het Gentse 'Nieuw Circus'	4
• De Gentse Velodroom (1892-1894)	6
• Link	8